

zijn om te gelooven, het geloof is slechts middel, dat is waar, volkomen waar, — maar welke leer dringt meer aan op het doen der goede werken dan de Gereformeerde leer en wie is het er meer om te doen om zonder ophouden te bidden om de genade des Geestes, opdat wij naar het evenbeeld van Christus vernieuwd zouden worden en wie verlangt meer dan de Gereformeerde mensch naar de volmaaktheid van Gods rijk, waarin hij bij God en den Heere Jezus mag zijn en tot de voorgestelde volkomenheid is geraakt?

Hetzelfde „ontrooven” — „telkens ontrooven wij iets aan den Heere, wanneer wij ons iets aanmatigen, hetzij in den wil, hetzij in de uitwerking” (Calvijn) — is ook op te merken in de paragraaf over religieus en psychologisch oordeel. De Reformatie had het Schriftgevoelen weer geleerd: dat het hart des menschen van nature ten allen dage alleenlijk boos is. De natuurlijke mensch kan niet anders dan zondigen. Maar Heering wil, dat we, hoezeer onszelf zoo veroordeelende, onzen medemenschen niet zien als louter passief in het heilsproces, zonder eenige medewerking.

En aan God wordt veel ontroefd in de paragraaf over het beeld Gods. En aan God wordt veel ontroefd in de paragraaf over het aanknooppingspunt. Men weet, dat over dat aanknooppingspunt een scheiding is ontstaan tusschen Barth en Brunner. Volgens Barth is er in den mensch geen contactmogelijkheid, er is niets, dat medewerkt, hij wordt, om zoo te zeggen, van boven geopend. De openbaring moet zich zelf een aanknooppingspunt scheppen. Maar volgens Brunner is dat aanknooppingspunt er wel. Er zijn dingen, die den mensch, die niet gelooft, in aanraking kunnen brengen met het Woord Gods, waar het Evangelie aan vast knoopt kan, resien van het beeld Gods. Ook Heering wijdt zijn aandacht aan deze zoo belangrijke kwestie, maar hij lost haar op op een wijze, die onze instemming allerminst kan wegdragen. Volgens Heering immers kan de Heilige Geest de deuren van 'menschen ziel pas openen, omdat er in den mensch een latente ontvankelijkheid is voor Gods openbaring. Hij schrijft zelfs: „Wegens deze ontvankelijkheid voor het Eeuwige kan 'menschen ziel met het woord „finitum” (eindig) niet worden gekenschetst... Deze ontvankelijkheid staat in verband met zijn diepste gevoelens, zijn hoogste aspiraties en diepste intuities. Deze ontvankelijkheid is bij de meeste menschen wel zwak... maar zij is er en God kan haar nieuw leven schenken... Er is meer dan alleen een herinnering aan het heil — een zinspel op Augustinus, die in de lijn van Plato spreekt van herinnering — en de heilige waarheid, die verloren gingen. Er is in 'menschen ziel — hoezeer ook verzwakt en verborgen — een verlangen, een eroos naar het goddelijke en eeuwige. Onze ziel weet den waren weg niet te vinden”⁶⁾ en daarom komt de openbaring te hulp. „In een juist en mooi beeld heeft de jonggestorven predikant-dichter Abr. des Amorie van der Hoeven Jr dit gebeuren met een hemelvuur vergeleken, dat inslaat in een ondergrondse naftabron. Uit zichzelf vat de nafta geen vuur. Maar slaat de vlam van den hemel in, dan vlamt de nafta haar tegemoet.”⁷⁾

Hoever staat Heering ook hier weer weg van de waarheid der Schriften?

Maar het meest wordt aan God ontroefd in zijn paragraaf over de praedestinatatie. De leer der dubbele verkiezing heeft gemaakt, dat men den mensch zag als een vervloekte en voor zulk een kan men geen eerbied hebben. Het is niet mogelijk hier nog veel van te zeggen, maar de groote afstand komt hier ontstellend openbaar. „Dat ze (de voor het verderf bestemde) van Gods Geest verstoken blijven, daar zorgt God zelf voor. Hij „verstokt”, „verblindt en verhardt” de verworpenen en bedient zich daarbij van Satan. Dat zijn „de hardste oudtestamentische uittalingen”.⁸⁾ Volgens Heering is hier niets meer overgebleven van den eerbied voor het niet geheel verloren gegane Godsbeeld — denken we aan de eroos van zoeven — maar bij Heering zelf is hier niets overgebleven van een aanvaarden der gegevens der Heilige Schrift en van het bulgen onder de volstrekte souvereiniteit Gods en „wie zijt gij, o mensch, dat gij tegen uw Schepper zoudt antwoorden?” Hoe het wel moet geleerd worden, weet Heering niet en hij wil het niet weten ook, maar de leer der praedestinatatie heeft zelfs gevoerd tot het besluit van de Synode van Amsterdam, waarin tegenover de beginselen der C. D. U. door de Synode werd partij gekozen.

We moeten onze artikelen beëindigen. We vragen toch al twee artikelen meer dan de Redacteur aanvankelijk heeft toegestaan. Maar de belangrijkheid van dit geniale werk wetigt een uitvoeriger bespreking wel. En dan daarenboven — het werk werpt een fel licht op de theologische situatie van heden.

6) 11, pag. 299 en volg.
7) 11, pag. 307.

We zullen als Gereformeerden steeds eenzamer komen te staan. Irenische menschen van allerlei soort zullen ons vragen: „verblijdt gij u nu niet over zooveel toenadering tot de leer uwer belijdenis”? Anderen zullen zeggen: „wat is er toch weinig verschil tusschen recht- en vrijzinnig. Vroeger stonden tusschen die twee uitersten nog allerlei schakeeringen als rechts- en links-ethisch en met één ruk staat Heering vlak bij de rechtzinnigen”. En weer anderen zullen hoog opgeven van onze onverdraagzaamheid, als we met scherpe critiek zullen komen en misschien iets prevelen van: we hebben in tijden van ongeloof en kerkstrijd elkaar als Christenen zoo bitter hard nodig.

Maar tegenover al deze menschen moeten wij staan en moeten wij ook durven staan in onze eenzaamheid en heel strak dit boek verwerpen. O ja, het ziet er heel christelijk uit en de woorden zijn o zoo bijbelsch. Het nadert heel dicht hier en daar de Gereformeerde belijdenis en het verwerpt heel veel, wat vroeger door moderneren geleerd werd. Maar — en dit is beslissend — het is en blijft een MODERN boek en we moeten den geest proeven, die achter de woorden staat. Het is de geest van iemand, die al de bijbelsche gegevens aanziet, maar niettemin verwerpt hij ze of wringt hij ze maar zich toe, en het criterium is hierbij voor hem de autonomie des geloofs, iets anders dan autonomie des geestes, maar in den grond genomen is het toch hetzelfde. En daarom — de strijd blijft, de strijd met een beschouwing, die de eer aan God ontrooft, die liegt (Johannes in zijn brieven) over Jezus Christus en die den mensch verhoogt en zet op een plaats, waar God hem niet zet.

Ik geloof in den Souvereinen God, die gepraedestineerd heeft en wie zijn wij?

Ik geloof in Jezus Christus, Zijn Zoon, door eeuwige generatie Hem in alles gelijk. Die zich gegeven heeft tot een rantsoen voor onze zonden.

Ik geloof in den Heiligen Geest, tezamen met den Vader en den Zoon waarachtig en eeuwig God.

En ik geloof, dat de mensch van nature geneigd is tot alle kwaad en dat in hem geen goeds woont: het is alles louter genade, als hij hoog gezet wordt.

M. Vr.

UIT DE SCHRIFT

De ban over Amalek.

Alzoo zegt de HEERE der heirscharen: Ik heb bezocht hetgeen Amalek Israël gedaan heeft, hoe hij zich tegen hem gesteld heeft op den weg, toen hij uit Egypte opkwam; ga nu heen en sla Amalek en verban alles wat hij heeft en verschoon hem niet, maar dood van den man af tot de vrouw toe, van de kinderen tot de zuigelingen, van de osen tot de schapen, van de kameelen tot de ezels toe.

1 Sam. 15:2 en 3.

‘t Bevel uit onzen tekst, dat Amalek verbannen moest worden, was geen nieuw gebod. Reeds Mozes had in zijn afscheidsrede tot het volk Israël gezegd: „Gedenk wat u Amalek gedaan heeft op den weg... het zal dan geschieden, als u de HEERE uw God rust zal gegeven hebben van al uw vijanden rondom... dat gij de gedachtenis van Amalek van onder den hemel zult uitdelgen; vergeet het niet! (Deut. 25:17-19). En ook dat bevel was niet geheel nieuw: reeds onmiddellijk na den slag in de woestijn, waarbij Israël Amalek krenkte met de scherpe van het zwaard, had Mozes geprofeet: zoo zal de oorlog des HEEREN tegen Amalek zijn van geslacht tot geslacht. (Ex. 17:16).

Dan moet het een bedoeling hebben, dat God juist nu, aan Saul, de opdracht geeft, dit oude bevel ten uitvoer te brengen; niet reeds aan Jozua, niet pas aan David, den man naar Gods hart, doch nu, aan Saul.

Daarin schittert op ontroerende wijze Gods genade en lankmoedigheid uit.

Israël had een koning begeerd. Daarmee had het de zeer bijzondere plaats, die het van God ontvangen had — Zijn eigen volk te zijn — versmaad en zich gelijk gesteld met de heidenvolkeren. In den grond was dat niet anders dan de zonde van Ezau, die om een linzengerecht den eerstgeboorte-zegen verkocht. Immers om de ijdele eer met de andere volkeren te kunnen wedijveren, lette Israël er niet op, dat God zijn Koning was, dat het 't Messiaansche volk was, dat 't Koning Christus in zich droeg.

Toen heeft God een koning aan Israël gegeven, doch in Zijn toorn! Om te huiveren! Nu zal toch in dien in toorn geschonken koning, 't Messiaansche licht wel niet schijnen? Ziet nu Gods barmhartigheid over Zijn volk: toch geeft de HEERE ook in Saul de openbaring van de heerlijkheid van den komenden Christus. Immers hij verlost eerst, in den Naam des HEEREN, het volk van de onderdrukkende Ammonieten en Filistijnen — Messias zal Zijn volk verlossen van allen druk en last en zonde — en nu wordt Saul geroepen Amalek te verbannen en daarin mag hij uitbeelden de volkomen overwinning van den Christus, Zijn

KERKELIJK LEVEN

BERICHT AAN ONZE LEZERS.

Catechismus-verklaring.

In den loop der jaren kwam bij ondergeteekende de begeerte op, een toelichting op den Heidelbergse Catechismus te mogen geven. Verschillende omstandigheden verhinderden de ten uitvoer-legging van dit voornemen tot nu toe.

Waar evenwel van meer dan één zijde om een dergelijk werk gevraagd bleef worden, en de omstandigheden zich langzamerhand ten gunste wijzigden, kwam de oude begeerte weer boven, en schijnt mij de aanvat van dit werk, onder inwachting van 's Heeren zegen, thans geoorloofd.

Het feit, dat in de laatste jaren het aantal der abonnees op „De Reformatie” zich steeds in stijgende lijn bleef bewegen, gaf tegelijkertijd den uitgever van ons blad vrijmoedigheid zich tot mij te wenden met het voorstel, dat bedoelde toelichting op den Catechismus succeszief zou verschijnen in den vorm van een wekelijksch inlegblad in „De Reformatie”; onze uitgever — en ook daarin danken wij samen den Heere voor Zijn genade — meent zulk een inlegblad te kunnen geven zonder eenige prijsverhooging. Het blad behoudt zoo zijn karakter.

Het samenkomen van zijn en van mijn begeerte heeft thans er toe geleid, dat het dezer dagen tusschen hem en mij tot een bindende afspraak in dezen is kunnen komen. In den nieuwen jaargang hopen we dus met dit inlegblad te kunnen aanvangen.

Aanvankelijk was het voornemen, met dit inlegblad te beginnen per 1 October 1938. Evenwel kwam juist in de vorige week tot ondergeteekende de uitnodiging, om in het voorjaar 1939 een reis te maken door Amerika voor het houden van lezingen en voordrachten. Indien ik in de gelegenheid gesteld zou worden deze uitnodiging definitief te aanvaarden (in beginsel deed ik het reeds), zou het mogelijk zijn dat met de invoering van het inlegblad nog even zou moeten worden gewacht, resp. dat ze gedurende enkele maanden zou dienen onderbroken te worden. Op dit punt moeten nog nadere voorzieningen worden getroffen. Desniettemin staande scheen het den uitgever en mij gewenscht, reeds thans van ons voornemen aan de lezers kennis te geven.

Overigens danken wij samen, in het bewustzijn van de zware verplichtingen, die hiermee aangegaan worden. Hem, die onder ons Gereformeerde volk ruimte voor een dergelijk plan heeft willen openlaten, mede door den groei van ons blad, Van Hem blijve in alles onze verwachting.

K. S.

uiteindelijkke zege over al Zijn vijanden, over alle macht, die tegen Hem zich verzet, over den Antichrist ook. Die zege begint nu al, bij Saul!

Want de verbanning van Amalek was heel iets anders, dan b.v. de overwinning over de Ammonieten, waarmee Saul begon. De verbanning. Die was niet altijd gelijk. De volkeren in Kanaän moesten worden getroffen met een volkomen ban, omdat hun ongerechtigheid volkomen was, ook opdat ze Israël niet tot een valstrik zouden zijn. Omdat dat laatste gevaar bij de volkeren buiten Kanaän niet bestond, mochten die getroffen worden met een gedeeltelijken ban (twee en de ongetrouwde meisjes b.v. mochten worden geroofd). Maar nu moet Amalek, hoewel tenkele dagen reizen van Kanaän af woont, door een volkomen verbanning van mensch en dier worden uitgeroeid.

Waarom? Omdat in Amalek, den eersteling der heidenen, zich concentreert de haat van het heidendom tegen Gods volk en God Zelf; omdat hij type is van den Antichrist, en met alle macht den strijd voert tegen den komenden Christus; want Amalek behoort tot die groep van volkeren, die, zoo al niet wat afkomst aangaat, dan toch in geestelijke verwantschap samenhangen met Edom Ezau, en de strijd van Ezau tegen Jacob was de worsteling van het antigoddelijk woelen tegen Gods volk. Daarom is de verbanning van Amalek profetie van de vernietiging van den Antichrist.

Dus mag in Saul het Messiaansche licht zeer heerlijk schijnen: hij mag uitbeelden, dat Christus is volkomen Triumfator. Hij, Saul, mag dat doen!

Israël verkocht den eerstgeboorte-zegen: Israël werd in beginsel Ezau, Edom, Amalek gelijk. Zal de HEERE nu Zijn volk niet verstooten en met Amalek doen ondergaan? Geprezen zij Gods genade: Hij zet vriendschap tusschen 't slangenzaad en 't vrouwenzaad; juist nu mag Israël zegeprelen over Amalek en over den Antichrist.

Hier schittert het Messiaansche licht wel zeer heerlijk. 't Heil ligt vast, niet in Israël, maar in de onwankelbare trouw van Hem, die dwars door de zonde heen, Zijn zege bereikt.

Hoe dan ook de zondemacht zich openbaart, in al haar kracht, ook in onze dagen, toch vreezen we niet, God zal in Christus overwinnen, en geheel vernietigen alles, wat Hem tegenstaat! En zoo Zijn volk volkomen bevrijden van alle zondemachten, en ter overwinning voeren!

F. de V.

Artikel

Al heb vermederheid, in klingen g'laatsen.

Gereed Evenw houden, den lezel die ietw kelen, we zijn teru onderwe maanden strengere Wat w blijve tot dat de d van het

Respect

Hier en doen opk elkaar re en Gode „meerder is. Opzett deed. Nig gen aan dat ook : ziehelf, onzer be zie h z e zelf. En i volgens i hamer n mogen w zijn wijze zhi er re gaderinge onzen Gc haarheid kan hier blijven; v ik van i lossing, om Chris en daar die wij i daarom i volgende aandacht in dezelf

Theoret Maar o vaarden

Ach ne b.v. uit d zeer op i sluiten d Prof. Gri daad van met hero ringen (d gelingshi immanen en het bl lijke woo accuseere tengevolg instanties zelfde me geleed te opponeer bestuur, zijn gedr zijn leder uitroep n recht een satie, gee scheiden verscheid van ons l anderen heeft, in dezelfde men ten gaderinge noch tot weken v tiek op d bij de kw instemmi schuldbel soon van die bestu daglicht door zonc voorste de kerke teerd hee zoóveel k meerdere (volgens ring (ker Och ne respect w

Artikelen over het verbond.

Al hebben we de strenge orde van vervolgartikelen vermeden, toch waren onze laatste artikelen een eenheid, in zoverre ze alle over het verbond enkele opmerkingen gaven in aansluiting aan publicaties van den laatsten tijd.

Gereed zijn we met deze reeks nog niet.

Evenwel wil ik de volgende artikelen nog even ophouden, voornamelijk uit hoofde van vacantie. Verscheiden lezers bleken er prijs op te stellen, dat deze reeks, die ietwat zorgvuldiger lezing vordert dan losse artikelen, wordt voortgezet als ze weer tot het gewone leven zijn teruggekeerd. Bovendien is eenige afwisseling in onderwerpen in den zomer goed; mede om in deze maanden daarvoor ruimte te houden, vermeden we den strengeren vorm van vervolgartikelen.

Wat we dus inzake het verbond nog te zeggen hebben, blijve tot over enkele weken bewaard. We zullen zorgen, dat de draad te grijpen blijft in een korte samenvatting van het voorgaande.

K. S.

Respect voor meerdere vergaderingen. (I.)

Hier en daar kan men uitingen vernemen, die de vraag doen opkomen, of het niet goed is, althans één keer met elkaar rondweg te praten over de vraag, wat de goede en Gode welbehaglijke offerande van den eerbied voor „meerdere“ (kerkelijke) vergaderingen nu eigenlijk wel is. Opzettelijk druk ik me zoo uit, als ik het hierboven deed. Niemand onzer zal willen, dat we wierook plengen aan een meerdere vergadering zelf. Primo niet, omdat ook zij maar stof en asch, vleesch en bloed is, in zichzelf, en omdat ook zij derhalve valt onder dat stuk onzer belijdenis, volgens hetwelk alle menschen in zichzelf leugenaars zijn en ijdelers dan de ijdelheid zelf. En secundo niet, omdat een meerdere vergadering volgens gereformeerd kerkrecht voorbij is, zoodra de hamer na de sluitsingsacte viel. Aan afgoden rooken mogen we niet, en als het afgoden betreft, wier dood zijn wijzelf uitroepen, dan willen we het niet eens. Ergo: zal er respect mogen zijn voor meerdere kerkelijke vergaderingen, dan zal het een offerande voor den Heere onzen God dienen te wezen. Een offerande der dankbaarheid voor verkregen verlossing. De gemeene gratie kan hier met gemeen gevoelen buiten beschouwing blijven; we zijn op het terrein der kerk. Daarom sprak ik van dankbaarheid voor verkregen verlossing. Verlossing, verkregen of bevestigd door Christus' Geest, om Christus' bloed, en door middel van Christus' daar en daar en toen en toen vergaderde kerk. Verlossing, die wij erkennen als door Hem gewrocht, en die wij daarom aan de kerk, welke ergens elders en op een volgende tijd wederom vergaderd worden zal, onder de aandacht brengen om er winste mee te doen, teneinde in dezelfde lijn voort te varen.

Theoretisch zijn wij het wel eens met deze constructie.

Maar of wij in de praktijk op dezen theoretisch aangevonden grondslag elkander ook plengen te ontmoeten?

Ach neen, het is er ver vandaan. Dat is wel gebleken, h.v. uit de manier, waarop critiek, natuurlijk niet zoozeer op meerdere vergaderingen, als wel op eenige besluiten daarvan, ontvangen wordt door sommigen. Toen Prof. Greijdanus met klem van redenen een versche daad van één meerdere vergadering (in classis) bestreed met beroep op de overoude besluiten van alle vergaderingen (de kerkenorde), was een opvoedend orgaan (Jongelingsblad) dadelijk gereed met scherpe critiek op deze immanente critiek, uitgebracht in ons kerkelijk leven; en het blad is nog niet in staat gebleken, zijn onbehoorlijke woorden terug te nemen. Toen ik zelf eens niet accuserend, doch critiseerend wees op het feit, dat tengevolge van besluiten van onderscheiden kerkelijke instanties de zelfde kerkelijke kwesties vaak aan dezelfde menschen in onderscheiden qualiteit worden voorgelegd ter beslissing, hoorde ik daartegen eens iemand opponeeren met een opmerking in dezer voege: welk bestuur, welke organisatie, welk lichaam laat toe dat op zijn gedragingen zoo gecritiseerd wordt door één van zijn leden? Allicht stellen tegenover dezen pathetischen uitroep anderen weer, dat volgens gereformeerd kerkrecht een synode heelemaal geen bestuur, geen organisatie, geen vast lichaam is, dat de besluiten der onderscheiden benoemingen geen resultaat van één, doch van verscheiden vergaderingen waren, en dat deze critiek van ons blad was voorafgegaan door de critiek van een anderen hoogleraar (Prof. Hepp), die eens geweigerd heeft, in de kwestie-Ubbink, tweemaal te handelen over dezelfde zaak. En zoo is er natuurlijk veel meer te noemen ten bewijze, dat ons respect voor meerdere vergaderingen niet altijd even concreet wordt uitgedrukt, noch tot gelijke gedragslijn voort. Zelfs in de laatste weken wordt door denzelfden publicist, die critiek op de classis en de particuliere synode (betrokken bij de kwestie-Drachten) afkeurt, niet zonder teken van instemming gewezen op het feit, dat dagbladen een schuldbelijdenis publiceerden, die niet alleen den persoon van den belijder, doch heel den kerkeraad, die besluiten nam met hem als predikant, in een vreemd daglicht plaatste. Als een predikant zegt: ik heb me door zondige verblindheid laten vertelden tot verkeerde voorstellen inzake de kerkelijke tucht, dan is heel de kerkeraad, die die voorstellen toch zeker geaccepteerd heeft (er was nog een predikant, en er waren zóoveel kerkeraadsleden), daarbij betrokken. Critiek op meerdere vergaderingen zou verkeerd zijn, en die op de (volgens Kuiper-Rutgers-Greijdanus) hoogste vergadering (kerkeraad) moet in de dagbladpers komen?

Och neen, consequent zijn we niet terzake van dat respect voor meerdere kerkelijke vergaderingen.

Respect voor meerdere kerkelijke vergaderingen, wat is dat eigenlijk?

Bij het valsche systeem van kerkregering beteekent dat respect: eerbied voor een hooger bestuur.

Bij gereformeerd kerkrecht evenwel, volgens hetwelk „meerdere vergaderingen“ samenkomsten van de kerken zelf zijn, beteekent respect voor meerdere vergaderingen: zelfrespect. Hoe denkt ons volk over den eisch van zelfrespect?

Toetsing van meerdere vergaderingen, wat is dat?

Volgens het valsche kerkrecht is dat: toetsing van de wettige overheid, een trekken van een rechtsprekend overheidslichaam voor de vierschaar van onze (lagere) rechtbank.

Naar gereformeerd kerkrecht evenwel, volgens hetwelk meerdere vergaderingen onderlinge samenkomsten van de kerken zelf zijn, beteekent onderzoek van meerdere vergaderingen zelfonderzoek. Hoe denkt ons volk over den eisch van zelfonderzoek?

Het antwoord is niet geheel onduidelijk, want de vraag is min of meer rhetorisch. Zelfrespect vindt ons gereformeerde volk, zolang het niet een psychologische vakterm is, een bedenkelijk ding; het wil dat elk zijn daden in het gericht zal brengen bij de vierschaar van Gods wet. Daarom vraagt het ook terecht geloovig zelfonderzoek, behoorlijke zelfbeproeving. Zeker, het maakt verschil, of men in die zelfbeproeving voorkomt als enkele persoon, dan wel als collectiviteit. Maar een principieel verschil is dat niet. Want volgens gereformeerd kerkrecht is de aanvaarding der wettig genomen kerkelijke besluiten geen opgelegde acte van onderwerping, doch de vrije daad van samenleving; de lastbrieven spreken reeds uit, dat de kerkeraden de te nemen besluiten vrijwillig zullen accepteren, tenzij ze bevonden worden te strijden tegen Gods Woord en de aangenomen belijdenis of orde. En in de kerkeraden staan dan weer de enkele leden als slechts aan Christus onderworpen, doch tegenover elkander tezamen als met de anderen vrijgemaakte leden van Zijn lichaam. En daarom vraagt elk besluit eener „meerdere“ vergadering om toetsing door de singuliere, de particuliere, om toetsing ook door de vrije leden van Christus' duurgeloofde kerk. Wie dit ontkent, of met dezen eisch van toetsing eigenwillig manoeuvreert, d.w.z. zoo, dat hij hem stelt, als de besluiten hem goed dunkt of nuttig, doch hem verzwijgt of tegensprekt in het tegenovergestelde geval, die bederft het bloed der kerk.

Critiek op de besluiten der meerdere vergaderingen is dan ook een levens-eisch voor de kerk, en van de vaders recht (of ook wel niet recht, dat hangt van de trouw aan Gods Woord af) gebruikt geweest. Als studenten hoorden wij indertijd op college kerkrecht meer dan eens Prof. Dr H. Bouwman critiek oefenen op synodale besluiten in het officiële onderwijs der Theol. School. We vermoeden, dat de vrijheid der wetenschap aan de Vrije Universiteit eveneens in gelijken zin zich heeft laten gelden. Prof. Dr H. H. Kuiper heeft in „De Heraut“ meer dan eens synodale besluiten afgekeurd. En het ware dwaasheid, anderen te ontzeggen, wat van deze voorgangers — om maar niet meer te noemen — onder den naam van „libertas prophetandi“, of onder anderen naam, als goed recht, zoo niet als plicht, is aangenomen met gemeene toestemming, „gemeene“ althans voor wat het feit der uitgebrachte critiek betreft.

Trouwens, hoe zou het ook anders? Kerkelijke vergaderingen roepen zelf om critiek, als ze indiening der lastbrieven (met bekenden inhoud) vorderen vóór zij gedeputeerden der kerken of andere vergaderingen toelaten als lid der samenkomst (zie boven). De Nederlandsche Geloofsbelijdenis roept er al even luid om: „Men mag“ niet „de gewoonte met de waarheid Gods“ „gelijk stellen“, „noch..... de concilien, decreten of besluiten: want alle menschen zijn van zichzelf leugenaars en ijdelers dan de ijdelheid zelf“ (art. 7). „En daarom verworpen wij alle menschelijke vonden en alle wetten, die men zoude willen invoeren om God te dienen en door haar de consciënties te binden en te dwingen, in wat manier het zoude mogen zijn“ (al was het b.v. door een verkeerd besluit inzake „Drachten“, geregistreerd bij het „geschreven recht“). „Zoo nemen wij dan alleen aan hetgene dienstig is om eendrachtigheid en eenigheid te voeden en te bewaren, en allen te houden“ (dat moet er vooral bij, opdat het eerstgenoemde geen toren van Babel-eenheid worde). „In de gehoorzaamheid Gods“ (art. 32). Art. 32 baseert op dezen grondslag den tuchtplicht der kerkelijke vergaderingen. En daarom zou elke verkeerde theorie over het tuchtrecht der meerdere vergaderingen ook zelve moeten worden tegengesproken, niet in afwijking van de confessie, doch in getrouwheid daaraan.

En hiermee zijn we vanzelf al toegekomen aan een der oorzaken, die het noodig maken, dat op de besluiten ook van meerdere vergaderingen critiek geoeftend wordt. Deze vergaderingen doen dat soms zelf, door van de besluiten van andere, of van haar „geest“, af te wijken, en daardoor anderen te dwingen tot de vraag, of zij den éénen dan wel den anderen ingeslagen koers zullen volgen. Wie tusschen twee lijnen in hetzelfde boek of in de zelfde kerkregeringsspraxis kiezen moet, KAN niet gezegd worden, oneerbiedig te staan tegenover dat boek of tegenover de „successie“ der praxis. Respect-loos is alleen hij, die zonder nader onderzoek die twee lijnen allebei aankijkt „met een lodder-oog“, zooals „Constantijntje“ uit het vers van een oud-nederlandsch poëet, die Constantijntje had gepromoveerd tot een „zalig kyntje“, ja, tot „een cherubijntje van omhoog“, dat nu voorts „d'ijdelheden hier beneden uitlicht met een lodder-oog“.

(Zie vervolg op blz. 392.)

Evangelisatie onder Beter-Gesitueerden.

Het Woord Gods teekent ons in den Kamerling uit Moorenland den dusgenaamden Intellectueel in al zijn markante trekken. De hoveling van de Sultana is een anonyms! Hij zoekt wel, maar op zijn eigen houtje! Hij komt niet uit in een samenkomst, hij roept de ouderlingen der Gemeente niet bij zich, hij is min of meer schuw voor publiciteit met het oog op zijn delicate positie. De Geest der Genade houdt rekening met zijn bijzondere situatie, niet in Jeruzalem wordt hem het Evangelie gebracht, neen, Filippus wordt tot hem gezonden in de eenzaamheid, op een weg die woest is. Hij valt ook niet onder een bepaalde arbeidsmethode: bij de huis aan huis-methode was Filippus waarschijnlijk niet verder gekomen dan tot den foyer van zijn hotel. Op een invitatie voor een lezing voor intellectuelen zou hij waarschijnlijk niet hebben gereageerd. Hij valt alleen onder de directe actie van den Heiligen Geest. Wij hebben minder gebrek aan leiders dan wel aan geleiden. Zending hebben, roeping kennen, dat is niet iets voor eens in ons leven, dat is iets voor elken dag, dat is niet de poort waardoor wij den arbeid binnengaan, maar dat is de weg zelf waarop wij iederen dag moeten wandelen. Zending, evangelisatie, dat is geen perfectum, dat is een praesens, dat beteekent elken dag praeparatoir en peremptoir geëxamineerd te worden! De Heilige Geest handelt hier verder lijnrecht tegen onze techniek. De armverzorger Filippus wordt uitgezonden om den rijke te onderwijzen in het Woord Gods. Is dit een uitzondering in de geschiedenis van het Koninkrijk Gods? Ik geloof het niet! Ik geloof, dat er meer beter-gesitueerden door eenvoudige woorden van eenvoudige mannen gebracht zijn aan den voet van het Kruis dan door fijn intellectueel zendingswerk. Waarom zou dit zoo zijn? Zou het zijn, omdat de zorgvuldig voor dit werk toegeruste broeder veel te lang zijn voeten slaat te vegen op de mat, natuurlijk en geestelijk? Terwijl de armverzorger naar binnen is gestapt met de zeer concrete en zeer vrijmoedige vraag: Verstaat u ook wat u leest? (O, Filippus, waar zijn uw handschoenen? Welk een impertinentie, aan een intellectueel de vraag te stellen: Begrijpt u wel wat u leest of waarover u spreekt!). Filippus heeft zijn basis terstond genomen in het Woord Gods. Zeker, de Heilige Geest had daartoe den weg gebaad en den Moorman den Bijbel in handen gegeven. Maar dit wil ik van u weten, broeder, baant gij soms naar uw beste weten en kunnen den weg voor den Heiligen Geest of gelooft en vertrouwt gij dat de Geest voor u den weg zal banen? Ik geloof niet en ik zal nooit gelooven in eenig ander evangelisatie-middel dan in het Heilig Evangelie! Met den Bijbel in de hand de slums in en niet als Dienaren des Kolenzaks! Met den Bijbel in de hand de salons binnen en de studeerkamers en niet als wijsgeer of opera-zanger! Filippus stelt ons nog voor een andere verrassing: deze man uit de school van den Heiligen Geest blijkt een zeer consciëntieus homilist te zijn. Hij houdt geen algemeen betoog, ook geen motto-preek, maar hij gaat uit van het tekstverband. Hij predikt Jezus, beginnende van diezelfde schrift. Velen meenen dat men dit bij de evangelisatie met een gerust hart kan verwaarloosen. Tegenwoordig zouden wij tegen Filippus een waarschuwend vingertje opsteken: Foci, hij préekt! Maar Filippus ging den weg, dien de Heilige Geest hem wees en ons wijst: door de Schriften tot de harten! Dat die weg de juiste is, blijkt uit de vrucht, daar wordt mogelijk op dienzelfden dag, maar althans op diezelfde reis, gedoopt!

Zoo heeft Filippus hem het evangelie gebracht, hij is als Johannes uitgegaan: predikende den Doop! Dat de hoveling tot de vraag komt: Ziedaar water! bewijst dat er in de catechese van Filippus menige passus is geweest, waarbij in margine aangeleekend kon staan: ziedaar water! Staat dat ook in uw evangelisatietoetspraak, mijn broeder: Ziedaar water? Toen heeft Filippus hem gedoopt naar den regel, die niet alleen voor de jonge kinderens geldt, maar ook voor den Filistijn, den Tyriër en den Moor: Zoo haast men dien hebben kan! Wannéer dit is, kan voor elk geval onderscheiden wezen, mits wij maar van het eerste woord dat wij spreken ons voor oogen stellen: zoo haast! Mits de Doop voor ons nimmer een plaatsje krijgt in het hoofdstuk: Ten besluite, nog minder onder de ophelderende noten! O, dat wij niet langer scheiden wat God samen-gevoegd heeft! Dat wij onzen lastbrief gehoorzaamden: onderwijst de volken, hen doopende! Of evangelisatie kerkelijk moet zijn zou dan voor niemand langer een vraag kunnen uitmaken! De vruchten zouden ons verrassen! Op het: ziedaar water! uit de prediking zou menigvuldig het: ziedaar water! gehoord worden van hen, die wij naar het Woord des Heeren bearbeiden! N. B.

Respect voor Voetius was het, toen Prof. Greijdanus aanwees dat in diens leven twee lijnen loopen: de lijn der beginselen, verantwoord uit de Schrift, en de lijn der praktijk, hier en daar, die hem soms in strijd met zijn eigen beginselen deed handelen. En ondermijning van dit respect was het, toen een hooggeleerd criticus van Prof. Greijdanus daartegen opmerkte: dat is een ingaan tegen Voetius. En zoo is het ook met onze doorlopende praxis. Als een synode den éénen keer zegt: een synode is geen wetenschappelijk college, en daarom kunnen wij niet beslissen over het Kamper promotierecht, en een andere synode zegt: deze en die schorsingspraxis is verdedigd door „de beste canonici”, en dus als kerkelijke vergadering een wetenschappelijk oordeel velt niet over de kerkorde, doch over geleerden van het kerkrecht, en dan mede op grond van zulk een puur wetenschappelijke overweging kiest voor een tuchtrechtelijke praxis, die volgens andere wetenschappelijke canonici principieel veroordeelenswaardig is, en die bovendien in tijden van kerk-crisis en van kerkelijke reformatie voor Gods heilig aangezicht ten stelligste is weersproken en in gebeden en psalmgezangen is vervloekt — het woord is niet te sterk —, dan plaatst zulk een vergadering ons voor tweeërlei lijn. Ze wacht zelf niet eens af, welke der twee lijnen in nieuwe beslissing door de gezamenlijke kerken zou aanvaard worden, en brengt zoo dus zelf ons allen in de onaangename situatie van te moeten kiezen tusschen de eene en de andere lijn. En dan zeggen wij vrijmoedig: ieder, die een appel op de kerkrechtelijke praxis van Rutgers, Kuiper, de doeleante afwijst als uiting van gebrek aan respect voor de kerkelijke vergaderingen, is bezig, het boze oog, het „lodder-oog” te proclameren — natuurlijk zonder het zelf te willen — als het goede oog. Maar de vrije consciëntie van wie onder zijn broeders in de vrijheid van Christus stáát (recht op staat) zal tot spreken, en tot tegenspreken verplicht zijn. Want hij brengt niet wat nieuws, hij neemt geen plaats onder de „innovatores” (de lieden die „nieuwigheden” in de kerk bedektelijk invoeren), doch beroept zich op het oude, dat met gemeen accoord aanvaard is. Het respect voor de meerdere vergaderingen heeft bij hem zijn goede oefening gevonden; want de meerdere vergaderingen zijn te respecteren, niet om der personen doch „om des werks wille”. En dat werk zal daarom te toetsen zijn; anders wordt de gemeenschap van profeten, priesters en koningen ontbonden en wordt het ambt aller geloovigen, dat altijd de kracht was van het gereformeerde leven in dagen van reformatie, beroofd van zijn konkreten dienst in konkrete situaties.

Het komt er op aan, elkaar goed te verstaan. En daarom willen we volgende week in een slot-artikel nog enkele opmerkingen ten beste geven.

(Slot volgt.)

K. S.

De zelfstandigheid der plaatselijke kerk. (IV.)

Alles wat tot heden gezegd is over de zelfstandigheid der plaatselijke kerk doet niet te kort aan het gezag der meerdere vergaderingen.

De belijdenis als accoord van gemeenschap legt aan de meerdere vergadering in de Geref. Kerken de roeping op, om toe te zien, dat de belijdenis door de kerken gehandhaafd wordt.

POPULAIR-WETEN- SCHAPPELIJKE SCHILSEN

Over „isolement” en nog wat.

IV. (Slot.)

Kuyper's opvatting van isolement is in hoofdzaak gelijk aan die van Groen. Maar toch is er een opmerkelijk onderscheid.

Men merkt dit onderscheid reeds bij oppervlakkige vergelijking van heider levensloop en levensstrijd.

Groen wilde zijn afvallige bondgenooten eigenlijk nooit loslaten. Alleen in het alleruiterste geval sneed hij het tafellaken tusschen hen en zich door. Groen leed, naar eens typerend is gezegd, aan een „vrijwillige blindheid”, waardoor hij een principieel verschil tusschen zich en zijn geloofsgenooten nooit wilde zien. Hij dacht altijd, dat verdere studie en nadenken de eenheid weer zou herstellen. Ieder onbevooroordeeld onderzoeker zal dan ook moeten erkennen, dat de breuk tusschen Groen en de „dissentieerende broeders” nooit door den „Veldheer zonder leger” is gewild of geforceerd.

Geheel anders evenwel is het bij Kuyper. Hij doorzag iedere situatie met het oog van een veldheer — en wilde men niet meedoen in den strijd, dien hij voeren zou, dan brak hij resoluut. Kuyper's dochter heeft eens volkomen naar waarheid gezegd, dat de eerste regel van Kuyper's strijdmethode was „het prijsgeven van bondgenooten, die de zuiverheid van het beginsel niet boven alles stelden — en den steun voor zijn actie zoeken niet in het aantal, maar in de beginselvastheid zijner medestrijders, omdat alleen beginselvastheid heldenkracht geeft”¹⁾.

Zoo kwam Kuyper er van zelf toe het isolement t.a.v. het beginsel door te trekken tot het isolement van de Gereformeerde volksgroep. Natuurlijk was dit isolement voor Kuyper geen einddoel van zijn worsteling. Hij bedoelde een zoo breed en diep mogelijke doorwerking der Gereformeerde beginselen. Hij zocht ten slotte heel het volk. Maar het was Kuyper's innige overtuiging, dat de door hem beleden beginselen

Wanneer er een predikant is, die hieraan niet voldoet, maar van de Heilige Schrift afwijkt, zoo stelt hij zich, krachtens zijn belofte in 't onderteekeningensformulier, ipso facto buiten het kerkverband, en een kerk, die op de afwijkende lijn meegaat, doet evenzoo.

Het opzicht van de meerdere vergadering, dat nooit eigenmachtig dwingend ingrijpend wordt, geldt ook voor de dingen, die betreffen het handhaven der orde in de plaatselijke kerken, en het voldoen aan de te samen opgenomen verplichtingen.

De meerdere vergadering heeft dan niet alleen het recht, maar den plicht om zulk een kerk of zulk een ambtsdrager terdege te kapitelen, omdat in al die dingen een breken ligt van het kerkverband en dus ontrouw aan het eigen woord van belofte, wat in zijn Kerk bijzonder in strijd is met de eer van Christus. Dien ze vertegenwoordigen, en naar Wien ze zich noemen. Zulk een vermanend optreden is ook tucht, en de meerdere vergadering heeft tegenover zulk een kerk ook macht. Want achter al deze vermaningen ligt de beschuldiging van ontrouw en op grond daarvan ook in de verte de bedreiging met uitscheiding uit het kerkverband, wat een zeer zware straf is.

Het is echter duidelijk, dat dit gezag van de meerdere vergadering zich nimmer boven het ambt in zulk een plaatselijke kerk mag stellen of in haar interne particuliere aangelegenheden eigenmachtig mag ingrijpen. Daarmee zou de meerdere vergadering de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk aantasten en feitelijk opheffen. Immers vast staat wel, dat wanneer de synode macht heeft van bovenaf ambtsdragers af te zetten, zij ook wel in alle andere aangelegenheden gebiedend mag optreden, en hiermee is de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk finaal weg. Dan staat er een hogere gebiedende menselijke macht boven de ambten, die zeer gemakkelijk ontaardt in een ander gezag dan dat van 't Woord. Het kerkverband heeft steeds te handelen met de kerk als geheel, die zich als zodanig bij het kerkverband heeft gevoegd. Dus heeft de meerdere vergadering zich niet eigenmachtig in de plaats te stellen van den kerkeraad, om zich te mengen in de interne aangelegenheden van de gemeente en te heerschen over het ambt. Op dezelfde wijze, mutatis mutandis, zooals ook de kerkeraad zich niet mengt in de particuliere aangelegenheden van de leden. Dit is een verwarring der terreinen.

Daartegenover mag aan de meerdere vergaderingen als eisch gesteld worden, dat zij niet alleen de zelfstandigheid der plaatselijke kerk zullen eerbiedigen, maar erop zullen werken, dat dit beginsel sterk aan de kerken worde ingescherpt.

Op deze wijze wordt opvoedend gewerkt en wordt aan ambtsdragers en gemeente de eigen verantwoordelijkheid ingeprent.

Er moet gewaakt worden tegen alle overheersching van vreemde machten in de plaatselijke kerk, en de ambtsdragers hebben ook zelf de volle onderwerping aan de Heilige Schrift als Gods Woord te beoefenen.

Hiërarchie toch brengt onmiddellijk het gevaar mee, dat het gezag van Christus, dat zeer teer is, verdrongen wordt. Dit gedooft geen enkel gezag naast of boven zich, noch van menselijke dwaling, noch van menselijke

het sterkst op het volk zouden inwerken door het isolement der Gereformeerde volksgroep. Een Calvinistisch volksdeel, hecht aaneengesloten, levend uit één geloof, geleid door één beginsel, zich principieel zoo scherp mogelijk isoleerend t.o. wie door andere beginselen worden beheerscht, zou tot een onmetelijken zegen kunnen zijn. Ieder compromis moet geweigerd, iedere samenwerking, waarbij het beginsel in het gedrang komt, moet afgevoerd en tegelijk moet rusteloos gearheid, gepropageerd en met alle geoorloofde middelen invloed geoefend — zoo alleen kan en mag de principiële worsteling worden gevoerd.

Wat bij Groen dus meer een gevolg was, dat hij nooit zocht, werd bij Kuyper een bewust doorgevoerde daad.

Er is dus bij Kuyper het con amore aanvaarde isolement der beginselen, maar daarbij, daarmee in verband ook het opzettelijk gewilde isolement van het Calvinistische volksdeel. Zoo alleen was het in staat tot een energieken geloofsstrijd, welke voor het gansche volk ten zegen zou kunnen worden.

2

Het aanvaarden en zoeken van dit isolement geschiedde natuurlijk niet onbewust of min of meer door de omstandigheden daartoe gedrongen! Hoe zou zoo iets bij Kuyper met den adelaarsblik mogelijk zijn? Neen met groote duidelijkheid heeft hij die isolementstactiek gepropageerd. En dan niet maar in krantenartikel of vluchtige brochure! Ze werd geteekend juist in zijn academische oraties. Zoo lezen we in „Souvereiniteit in eigen kring”, dat in Nederland door den Reveil weer een eigen kring stond, waarin een ander Souverein dan de aardsche macht werd aanbeden. Aldus werd „ook in ons vaderland, het volksdeel, dat den Messias huldigt, de pars Christiana, haars ondanks een nationale partij. Geen factie, d.i. een gemaakte groep; geen fractie, d.i. een afgebroken stuk; maar volks-partij, d.i. volksdeel, naar het in partes dilabi, „in deelen uiteenvallen, van wat uit die deelen bestaat”; om, mocht het zijn, door dat tijdelijk deelen weer het geheel, weér de heertijke volks-eenheid te bezielen voor hooger ideaal”²⁾.

Nog breder, dieper, dringender vinden we dit alles betoogd in Kuyper's grootsche rede „De Verflauwing der Grenzen”.

heerschappij, want alle macht moet ondergeschikt zijn aan het Woord. Elke macht, die wederrechtelijk in de kerk indringt, verdringt Hem. Gevolg is ook, dat de ambtsdragers, die zulke hogere machten toelaten en erkennen, er heel gemakkelijk toe komen, om de verantwoordelijkheid te schuiven op die hogere machten en het besef van aansprakelijkheid krachtens hun eed voor God verliezen. Zoo is het overal gegaan waar priester- of synodemacht over de kerk de heerschappij heeft gekregen.

Dit groote gevaar was door de kerken der Hervorming in de 16de eeuw van de zijde van Rome aan den lijve ondervonden.

Vandaar dat men doodsbang was, om weer hogere machten te krijgen boven de ambten. Daar kwam het uit voort, dat de synode van Wesel 1568 en later die van Embden 1571 (in navolging van de Fransche K. O. 1559) reeds zoo scherp vooropstelde: „Geen kerk zal over andere kerken, geen dienaar over andere dienaren, geen ouderling of diaken over andere eenige heerschappij voeren” (thans art. 84 K. O.).

Een ander voorbeeld van deze vrees voor insluipende hiërarchie levert het feit, dat in het oorspronkelijke ontwerp van Wesel (art. 18) was opgenomen de bepaling: „Geen ambtsdrager mag de kerk verlaten tenzij met toestaan van de classis”. Maar in het volgende is deze bepaling vervangen door dit: „Nochtans staan wij de classicale vergadering hierin geen recht toe over eenige kerk of hare diensten, tenzij dat dezelve dat van-zelf zullen toestemmen, opdat de kerke niet tegens haar dank berooft worde van haar recht ende gesach”. (Lohman en Rutgers, „Rechtsbevoegdheid”). Men wilde dat de kerkeraad in alle zaken de hoofdpersoon zou zijn.

Diezelfde vrees voor het insluipen van onrechtmatige machten komt óók weer uit, na de vrijmaking der Geref. Kerken in Nederland van het synodale juk. Als een bewijs hiervan zou ik kunnen aanvoeren hetgeen voorviel op het ouderlingencongres. (1888), dat samengeroepen was door Dr W. v. d. Bergh. Toen werd uitgesproken, dat de ouderlingen als regel levenslang mochten en moesten dienen. Daar tegen kwam Prof. Rutgers in verzet: „Onze vaders”, zoo zeide hij, „stelden slechts een dienen van twee jaren achtereens, omdat de kerk niemand dien last langer mocht opleggen en men huiverig was voor een nieuwe hiërarchie”.

3

Het is dan ook geen wonder, dat velen er vreemd van ophooren, nu in onze dagen binnen de Gereformeerde Kerken weergesproken wordt van hogere machten boven de ambten in de plaatselijke kerk.

Van alle verschijnselen, die wijzen in deze richting, noemen we alleen maar de dissertatie van Dr M. Bouwman: „Voetius over het gezag der Synoden”.

De hoofdstelling van Dr Bouwman luidt: „De meerdere vergadering heeft niet een mindere of lagere macht, doch een meerdere of hogere macht dan de Kerkeraad”.

Als Kuyper deze rede houdt, ziet hij angstwekkend groot en dreigend de vergiftigende macht van het Pantheïsme in het leven der menschheid doordringen. „De toestand der geloovige Christenheid is op dit oogenblik niet zoo ongelijk aan dien van Frankrijk na Sedan en Gravelotte. De aanval, dien we te doorstaan hadden, is op niet één punt zegevierend afgeslagen. Veste na veste is prijsgegeven. Verraad is slag op slag in eigen boezem gepleegd. En vreugdedronken profeteert de vijand reeds den komenden dag van onzen volkomen ondergang”³⁾.

En wat kan naar Kuyper's oordeel alleen redding geven? Niet de Apologetiek, die alleen op afweer bedacht is. Ook niet de Vermittelings-theologie, die het monster-huwelijk tusschen Christendom en moderne, godloze wetenschap wil tot stand brengen. En evenmin de Dualisten, die religie en wetenschap uit elkander scheuren en elk een eigen „terrein” toewijzen, hermetisch van elkaar afgescheiden.

Neen — „steeds is, waar verzet doeltreffend bleek, dan ook een geheel andere en veel veiliger weg ingeslagen. God roept Abraham uit Ur; scheidt Israël van de volken af; en werpt aldus in het leven zelf een dam op tegen den vloed van het Paganisme. Christus komt en vormt in dat Israël een eigen levenskring, die door afscheiding van de wereld tot overwinning op den geest dier wereld wordt bekwaamd. En ook in de 16e eeuw is het nogmaals een zich terugtrekken op eigen gecreëerd terrein, om in dien eigen levenskring de kracht te herwinnen, en aldus niet door theorie of phrase, maar door een levensfeit en door levensdaden zich te sterken voor de worsteling, die komt... Ik bedoel met het oog op onzen strijd, dat zij, die nog geloof hebben en het gevaar van de verflauwing der grenzen inzien, beginnen moeten met een grens om hun eigen kring te trekken; binnen in dien kring een eigen leven moeten ontwikkelen; van dit aldus gevormde leven zich rekenschap hebben te geven; en alzoo eerst opwassen kunnen voor den strijd, die eenmaal aanvaard moet. Dit is de eenige methode, die zoo dikwijls ze consequent werd toegepast, de vuurproef doorstond...”⁴⁾.

„Tegenover zoo machtige levensbeweging kan alleen de beweging van een antithetisch leven met hoop

3) „De verflauwing der grenzen”, p. 41/2.

4) „De verflauwing der grenzen”, p. 44/5.

1) Antirev. Staatsk. (Driemaandel. Orgaan) 1937; derde kwartaal; p. 253.

2) „Souvereiniteit in eigen kring”, p. 17.

Kortere macht. Opzettelijk uitdrukking met wat van meegere.” kerk megere mazen.

Het zo hier na staat, en van Da J. nicus er of tegen pendende karakie voegdhe Bouwma uitsprake over de zeggen z spraken waren al juist opk plaatselij Voetius aartsvija.

Het voor werd. ten bove beroepen der apos apostelec roepen v Geestes v Gaarne Handel.

was, en veel mee vent had wel de vergader schil. Me vent ove feit, dat waarovv niet geg dering c kerk doe Maar en hult bleven, van het Christus.

Dus d door het bindt en in den b Maar

op goed ge weer een rea omgevin Dit st te breke boeiende Er moet zwaarde allerlei vinden kinderren offer nu

Tuist d dat het Neen — uit resse sequenti en werke daden b

Toch i clusiv wie eigen scheidt v door mij de gren wordt, h muur va

Ook in heeft Ku het Doop ke” nim huis slu minst ni

Met g deze lev geboor door het het leven Samen als volgt doorziet grondsla, C. V.), zij het 1 der Schi groep vi

geschiedt zijn rechtelijk in de ook, dat de en toelaten en om de verant- re machten en s hun eed voor waar priester- appij heeft ge- der Hervorming e aan den lijve

er hogere kwam het uit a later die van che K. O. 1559) k zal over an- dienen, geen e heerschappij oor insluipende onkelijke ont- de bepaling: tenzij met n het volgende Nchtans staan recht toe over ezelve dat van- et tegens haar gesach". (Loh- Men wilde zaken de

onrechtmatige nking der Ge- het synodale nen aanvoeren es. (1888), dat gh. Toen werd ngel levens- en. Daartegen vadersen", zoo n twee jaren en last langer een nieuwe

nder, dat ooren, nu Gerefor- ken wordt n de amb- k. deze richting, Dr M. Bouw- dt: „De meer- lagere macht, le Kerkeraad”.

angstwekkend t van het Pan- ordingen. „De d dit oogenblik t na Sedan en staan hadden, gen. Veste na slag in eigen profeteert de izen volkomen

alleen redding een op afweer ngs theologie, endom en mo- d brengen. En m wetenschap „terrein” toe- len.

treffend bleek, ligger weg in- scheidt Israël t leven zelf isme. Christus venskring, t overwinning nd. En ook in terugtrekken

In dien eigen en aldus niet levensfeit de worsteling, zen strijd, dat r van de ver- oeten met een kken; binnen i ontwikkelen; eenschap i kunnen voor it is de eenige verd toegepast,

eging kan al- ven met hoop

Kortet; de meerdere vergadering heeft een hogere macht dan de Kerkeraad.

Opzettelijk wordt hier het woord „meerdere” in de uitdrukking „meerdere vergaderingen” in tegenstelling met wat wij altijd geleerd hebben (n.l. vergaderingen van meerdere gelijke kerken) gelijk gesteld met „hogere”. Volgens deze stelling staat dus de plaatselijke kerk met haar kerkeraad onder een drievoudige hogere macht, aan wier bevelen zij zou hebben te gehoorzamen.

Het zou ons te ver voeren, om de meening van Voetius hier na te speuren. We weten, dat daarover verschil bestaat, en herinneren aan het reeds aangehaalde woord van Da Joh. Jansen: „Men moet bij dezen grooten canonicus er goed op letten tegen wie hij strijdt: tegen Rome of tegen de Independenten. Opereert hij tegen de Independenten, dan verdedigt hij het beslissend en bindend karakter der synoden”. Lohman en Rutgers (Rechtsbevoegdheid) oordeelen anders over Voetius dan Dr M. Bouwman. Tegenover Dr H. G. Klein, die op grond van uitspraken van Voetius verdedigde, dat de classis tegenover de doeleantie mocht doen wat des kerkeraads was, zeggen zij: „Alsof de tegenwoordige aldus genoemde uitspraken van classicale besturen zoo ongeveer hetzelfde waren als Voetius bedoelde! En alsof Voetius daar niet juist opkwam tegen zulke, het recht en de vrijheid der plaatselijke kerken krenkende handelingen! Wat zou Voetius zelf daarvan gezegd hebben, hij, die zulk een aartsvijand was van alle hiërarchie”.

Het is bekend, dat Voetius zelf voor independentist uitgesproken werd. Men kan zich echter voor deze hogere machten boven de plaatselijke kerk op Gods Woord niet beroepen. Dit geeft er geen aanwijzingen voor. Het gezag der apostelen eischt deze hogere macht niet. Ook het apostelconvent (Hand. 15) niet. Wel ligt in het samenroepen van dit convent een aanwijzing des Heiligen Geestes voor het kerkverband.

Gaarne erkennen we, dat de vergadering vermeld in Hand. 15 niet een convent van louter apostelen was, en dat het verordenden van dogmata voor de kerken veel meer beteekende dan een advies. Ook dat het convent had te bevelen in Christus' Naam. Dit laatste deden wel de apostelen, maar niet rechtstreeks de kerkelijke vergaderingen van heden. Dit is juist het punt van verschil. Maar al geven we gaarne toe, dat het apostelconvent over de kerken mocht gebieden, dan blijft nog het feit, dat een beroep op deze eerste synode voor het geval waarover wij spreken geen zin heeft, omdat het daar niet gegaan heeft over de vraag, of de meerdere vergadering eigenmachtig mag ingrijpen in de plaatselijke kerk door ambtsdragers af te zetten.

Maar immers het gezag der apostelen was tijdelijk en buitengewoon. Voor hun macht is in de plaats gebleven, niet de meerdere vergadering, maar de macht van het geschreven Woord, hetwelk de macht van Christus is.

Dus de dienst des Woords in de plaatselijke kerk door het ambt op gezag van het Woord, dat nog altijd bindt en ontbindt, zoodat wat het Woord uitspreekt, ook in den hemel gebonden of ontbonden is.

Maar het gezag van de meerdere vergaderingen draagt

op goed gevolg worden overgesteld... Aldus eerst krijgt ge weer een eigen basis van operatie, en ontstaat er een realiteit, die reeds als zoodanig invloed op uw omgeving uitoefent.”

Dit stelsel vraagt wel velerlei offer. „Het dwingt u te breken met veel, dat u aantrok. Het snijdt den vaak boelenden omgang met nobeler Heidenen voor u af. Er moet kras voor betaald worden. En ook, wat nog zwaarder weegt, het berokkent u zoo ge cordaat zijt, allerlei familie-ongelegenheid, en bemoeilijkt zeer het vinden van een levenspositie voor uzelf en voor uw kinderen. Maar met de Schrift voor mij, zeg ik, dit offer moet gebracht.”

Juist deze passage is zeer verhelderend. Hieruit blijkt, dat het isolement inderdaad ook de menschen betreft. Neen — nog eens — niet uit wereldverachting, niet uit ressentiment, maar gedrongen door de ijeren consequentie van een beginsel, dat heel het leven omspant en werkelijk, van harte, is aanvaard en dus alle levensdaden beheerscht.

Toch mag deze wijze van doen allerminst van exclusivisme worden beticht. „Daaraan staat schuldig wie eigendunkelijk een valsche grens trekt, en alzoo scheidt wat bijeen hoort. Maar nooit zal dit verwijt het door mij aanbevolen stelsel treffen, omdat juist waar de grens door uw diepste levensovertuiging bepaald wordt, het loketsysteem geoordeeld ligt en alle scheidsdaden beheerscht.”

Ook met het lichtschuw zich opsluiten in eigen kring heeft Kuypers stelsel niets gemeen. „Den Calvinist kon het Doopersche schuilen „met een boekje in een hoekje” nimmer bekoren. Bovendien het wonen in eigen huis sluit een uitgaan op alle pad des levens, in het minst niet buiten.”

Met grooten nadruk betoogt Dr Kuypers verder, dat deze levenskring zijn grondslag vindt in de wedergeboorte en zijn wet in het Woord Gods, dat alleen door het geloof kan worden erkend en dan gansch het leven beheerscht.

Samenvattend teekent Dr Kuypers zijn bedoelen kort als volgt: „De strekking van het stelsel, dat ik bepleit, doorziet ge dus. Een eigen levenskring op den grondslag der Palingenesie (= wedergeboorte — C. V.), en een eigen levensbeschouwing, dank zij het licht, dat de Hellige Geest op den kandelaar der Schriftuur ontsteekt. Allerminst dus een lijdelijke groep van vrome mystieken, maar een eigen beginsel

een geheel ander karakter. Dat is ordenend. Daar treden de ambtsdragers niet op in de uitoefening van het ambt, dat ze in de plaatselijke kerk hebben.

Het is het gezag van het Woord, dat tucht oefent in de plaatselijke kerk, over de leden der kerk en ook over de ambtsdragers. Maar dit gezag kan nooit overgaan op een vergadering, buiten de plaatselijke kerk, al is zij daar vertegenwoordigd, die een ordenende macht heeft en voor elke samenkomst nieuw samengesteld wordt uit afgevaardigden door elke plaatselijke kerk zelfstandig gestuurd.

In de plaatselijke kerk wordt de tucht geëfend. Daar brandt het vuur. Daar liggen de ambtsdragers door hun eed aan Christus vast. Maar geen synodale macht heeft het ambt te bevelen, of eigenmachtig in de plaats van de ambtsdragers heerschend en bevelend in de gemeente in te grijpen en op te treden. Ik zeg eigenmachtig. Het is natuurlijk niet uitgesloten, dat de plaatselijke kerk in geval van nood of eigen onmacht, de hulp van de meerdere vergadering inroept. Hoeveer de synode in uitzonderingsgevallen mag gaan, is moeilijk uit te maken. Dan is het geen hogere, maar een te hulp geroepene en dienende macht, die uitgaat van de macht en het vermaantrecht, dat de meerdere vergadering heeft tegenover de plaatselijke kerk als geheel, en dat voortvloeit uit het kerkverband of uit het onderling aceoord.

Dit toch is het punt waar alles op aan komt: Mag de synode eigenmachtig ingrijpen in de zaken van de plaatselijke kerk?

Mag de synode eigenmachtig tucht oefenen over het ambt en over de gemeentelieden?

Mag de synode eigenmachtig ambtsdragers afzetten?

En op deze vragen kan het antwoord niet anders luiden dan: Neen!

J. S. POST.

OPVOEDING EN ONDERWIS

„Onderwijsvernieuwing”.

Van alle kanten klinkt weer de roep om onderwijsvernieuwing. Men ziet zich namelijk in menig opzicht teleurgesteld. De verwachtingen waren zoo hoog gespannen. Men had veel aan het onderwijs ten koste gelegd: mooie scholen gebouwd, de beste leermiddelen aangeschaft, de leerstof nog al wat uitgebreid. En nu viel de oogst van kennis bij de jeugd toch nog tegen. In een vroegere periode had men van de school ook heel wat verwacht in betrekking tot de zedelijke vorming. 't Was toch uitgesproken, dat men gerust scholen kon bouwen: men kon het geld daarvoor wel aan de gevangenis besparen. De mensch met een goed ontwikkeld verstand zou zoo goed eigen belangen en die van den naaste inzien, dat straf en rechtsvervolg overbodig zouden worden.

ook voor onze hogere kennis; uit dit beginsel een eigen overtuiging de toepassing gezocht op al het rijke volle leven...”

Dit alles betoogend sluit Dr Kuypers zich bewust aan bij Groen van Prinsterer. En hij trekt diens lijn verder door. Men hoore: „In 't isolement uw kracht” was de gulden spreuk, even kort als kernachtig, die onze eenige Groen van Prinsterer, eer hij wegstierf, aan de „Jesus de Calvin” tot lijfspreuk vermaakte. Van zijn dankbaren leerling hebt ge in dit uur voor dit zinrijk devies het zakelijk pleidooi beluisterd. Moge die zinspreuk er voor uw besef door gewonnen hebben aan betekenis, aan bekoring en aan overtuigende kracht”.

▼

De volle betekenis van deze woorden, de Kuypersiaansche interpretatie ervan, is weer alleen te zien uit de levenspraktijk en den levensstrijd van Kuypers zelf. Daarin geeft hij den authentieken uitleg en toepassing van deze gedachten.

En wat zien we dan?

Er zou — zonder overdrijving zij het gezegd — een boek over te schrijven zijn.

We zien h.v. een Dr Kuypers, die breekt, radicaal, met heel de moderne orthodoxie zijner dagen. Met Oosterzeelannen en Gunningianen; met mannen van Bronsveld en Van Toorenbergen; met de irenischen en ethischen van allerlei gading.

Kuypers sticht na die breuk, en dank zij die breuk, een Gereformeerde Universiteit, tegenover alle bestaande.

Na de mishakte kerkelijke actie der zeventiger jaren onderwijst Kuypers de zijnen jarenlang in de Geref. Theologie en het Geref. Kerkrecht en leidt hen dan tot de reformatie der Kerken. En de Gereformeerde Kerken komen te staan tegenover de „Synodale Genootschapskerk”.

Bij doorgaande toepassing der antirevolutionaire beginselen komt het conflict met De Savornin Lohman en de Anti-rev. partij komt te staan t.o. andere, die later de Chr.-Hist. Unie zullen vormen.

In den boezem der Vrije Universiteit ontstaat een geschil, dat volgens Dr Kuypers de diepste beginselen raakte. Wat zijn Gereformeerde beginselen — hoe worden ze gevonden, gekend, toegepast? Het Seinpost-

5) „De verflauwing der grenzen”, p. 45 v.v. Ook voor de vooraangaande citaten.

En nog verdenk ik er heel wat menschen van, dat ook zij nu nog te veel van de school verwachten. Zij meenen maar, dat alles wat we de kinderen daar meegeven of trachten mee te geven, ook wordt meegenomen en bewaard. Maar daar staat niets van in. Ze laten eenvoudig vallen, wat ze niet kunnen dragen. Dat doen wij ouderen toch ook. Onnoodigen ballast slepen we toch niet mee door het leven.

Ook ben ik van meening, dat op de School met den Bijbel de klacht over teleurstelling wat de resultaten van het onderwijs betreft, niet zoo groot zijn. Dat staat, dunkt mij, in verband met onze andere doelstelling. De materiële kennis wordt door ons niet geminacht of verwaarloosd, maar is ons toch niet het een en het al. Ook al zijn de kinderen wat van de leerstof vergeten, b.v. wat jaartallen, dan is daarmee de vrucht van het geschiedenisonderwijs niet weg; neen, de kinderen houden wel vast, welke beschouwing door den onderwijzer mede naar voren werd gebracht. Het onderwijs behoefde niet gehouden te worden in de neutrale sfeer. De kinderen hebben leeren zien, dat Gods hand de draden der historie houdt en het leeft vol bewondering mee met de mannen, die goed en bloed veil hadden voor de vrijheid van godsdienst.

Zoo kunnen er heel wat details vergeten worden, zonder dat wij constateeren, dat het onderwijs vruchteloos geweest is. De kennis is ons niet het één en het al, hoe belangrijk wij ze ook schatten. Daarom tellen we ook nauwkeurig met de kinderen het aantal van de meeldraden van de plant, maar wij vinden niet noodig, dat ze die getallen onthouden. Neen, de wijsheid van den Grooten Werkmeester hebben ze leeren zien en die blijft hun bij en, merkwaardig genoeg, blijven in verband daarmee ook nog wel wat bijzonderheden in het geheugen hangen. Waar men van alle zijden gezocht heeft naar een vast aangeesloten geheel van kennis, naar een middelpunt, waaromheen al het andere gegroepeerd ligt, daar hebben wij in onze scholen dat op de meest natuurlijke wijze, als we als doel van alle onderwijs stellen, dat het kind zijn Schepper moet leeren kennen. En als we dan de heerlijke overeenstemming zien tusschen wat de Heilige Schrift ons geeft en wat het boek der Natuur ons predikt, dan kunnen we onzen kinderen iets geven, waar ze hun leven lang vat aan hebben.

Hiermee is allerminst uitgedrukt, dat er bij ons geen mogelijkheid van verbetering ondersteld wordt. Integendeel, de Schrift houdt ons voor, dat men den jongen de eerste beginselen zal leeren „naar den eisch zijns wegs”. En rusteloos behooren we daarom te zoeken naar de beste methodes, naar de meest geschikte stof voor de bepaalde leeftijden van de kinderen. En als de roep uitgaat voor onderwijshervorming, dan leggen wij ook ons oor te luisteren en dan willen we graag ons woord mee spreken.

Want daar komt nog iets bij. Als zoo algemeen

conflict is het gevolg en Prof. De Savornin Lohman bedankt als Hoogleraar.

Zoo kunnen we voortgaan. Isolement, al verder isolement. Isolement door meedoogenloos de beginselen te handhaven. Isolement door iedere hand af te slaan, die alleen bij verwatering der beginselen kan worden gegrepen of vastgehouden. Wat heeft Kuypers geworsteld om de streng Geref. School t.o. de algemeen christelijke? Wat trok hij de lijnen scherp en weigerde mee te doen aan allerlei congres en herdenking. Het zou leerzaam zijn, dat alles in bijzonderheden te teekenen. Misschien gebeurt het nog wel eens.

Juist in dat fel handhaven van het beginsel in de praktijk van het leven, in de wereld van allerlei organisatie en allerlei actie en beweging was Kuypers veel en veel resoluter dan zijn volgelingen van vandaag.

En ook in dat opzicht moeten we naar Kuypers terug, om onzes levens wil. Geen compromis. Geen verflauwing der grenzen. Geen vermenging van ijzer en leem. Geen samenwerking, die de propaganda van anti-gereformeerde gedachten dient.

Neen, door dit isolement wordt de universaliteit van het Calvinisme niet geschonden of vernietigd. Universaliteit is geen breedte-begrip: zooveel mogelijk menschen; zoo vër mogelijk doorgevoerde synthese; zoo breed mogelijke samenwerking.

Het Calvinisme is daarom universeel, omdat het den wortel van het leven raakt. Omdat het over ieder stuk van het menschenleven een eigen woord heeft te spreken; aan het menschenleven een totale nieuwe structuur en een totaal ander aspect geeft.

En daarom: als we werkelijk Kuypers willen volgen, dan zullen we dit zijn isolement moeten aanvaarden. Vasthouden der beginselen — ondanks alles.

Samenwerking — ja, maar zonder eenig compromis. Anti-these — scherp en consequent.

En achter dat alles: leven uit het geloof, positief zijn; gehoorzaam zijn; Schriftgetrouw zijn, leven in stijl.

Dit alleen kan maken, dat het isolement goed is.

Ieder isolement om het isolement is goddeloos.

Maar het isolement, dat één is met het leven uit het geloof, dat aan het leven uit het geloof verbonden is, dat is van God gewild!

En dit isolement is „kenmerk” des geloofs!

H.

C. V.